

TEKST: René De Herdt

ILLUSTRATIES: Luc Dhaeze - Van Ryssel (Camelia links: Colvilli Striata X,

Camelia rechts: Verschaffeltiana ICO x)

De camelia, officieel *Camellia*, is nog veel te weinig bekend. Nochtans is deze plant, met zijn donkergroene bladeren en zijn prachtige bloemen in de lente, ideaal om in stadstuintjes te planten. De plant vraagt slechts zure grond, een niet te droge standplaats en wat hoge schaduw.

In het begin van de 19de eeuw was de camelia dé modeplant bij uitstek. Dames konden er, indien gewenst, een al te diepe halsuitsnijding mee verbloemen. De Gentse hoveniers aarzelden niet om deze plant te kweken als een 'industriële' product. Vanuit Gent werd de plant per schip uitgevoerd naar Rusland, Engeland, Italië... Schepen vol met camelia's vertrokken via het Kanaal van Gent - Terneuzen naar het buitenland.

Befaatde Gentse siertelers zoals Louis Van Houtte en Alexander en Ambroise Verschaffelt kweekten talrijke variëteiten. Ze gaven aan deze planten de naam van hun familieleden en bekenden zodat 'Madame Ambroise Verschaffelt' tot ver in Rusland bekend was. Vele van deze cultivars geraakten in de loop van de jaren evenwel vergeten. Recent bestaat er in de horticuultuur een tendens om verloren gewaande 'cultivars' op te sporen. Ook in verband met de camelia werden op dit vlak heel wat inspanningen gedaan. Het resultaat van de speurtocht naar de typisch Belgische camelia's vindt men terug in de tentoonstelling 'De camelia of de aristocratische roos, de eerste industriële plant van Gent' die loopt van 8 maart tot 11 mei 2008.

Een tentoonstelling voor fijnproevers

De tentoonstelling leert ons dat de camelia familie is van de theeplant.

Na een inleiding over de camelia geeft de tentoonstelling een overzicht van de Belgische kwekers in de 19de eeuw. Daarna volgt een exclusieve kijk op de bijna 130 Belgische cultivars die werden geïdentificeerd. Dit gebeurt aan de hand van een uiterst merkwaardig gamma van prenten, foto's en diverse voorwerpen. Vanzelfsprekend ontbreken de levende planten niet. 'De camelia of de aristocratische roos, de eerste industriële plant van Gent' is een zeldzaam unieke tentoonstelling, voor geïnteresseerden in de geschiedenis van Gent, voor plantenliefhebbers en voor botanische fijnproevers.

De camelia wordt een 'industriële' plant

De camelia is uit Japan afkomstig en werd voor het eerst beschreven in 1642 door de Nederlandse natuurkenner Jacob Bontius, die in Batavia - het huidige Jakarta in Indonesië - verbleef. De plant behoort tot de familie van de thee familie. Ze werd voor het eerst in Europa geïntroduceerd in de veronderstelling dat het een theeplant betrof.

De Zweedse botanicus Carolus Linnaeus gaf de naam *Camellia* aan deze plantensoort als eerbetoon aan de Duitse jezuïetenpater Georg Kamel.

Terwijl in België de plant meestal een grote struik wordt, komt hij in Japan voor als een boom van 4 tot 5 m hoogte met takken tot 15 cm doorsnede. In sommige streken bloeit de plant van halfweg

De camelia of de aristocratische

de winter tot in de maand april.

In 1739 werd de plant in Engeland geïntroduceerd. De cameliacultuur was dan ook tot omstreeks 1800 een vrijwel exclusieve Engelse aangelegenheid. In 1792 waren er reeds witte camelia's, gepanacheerde en dubbele rode op het Europese vasteland.

Toen Napoleon in november 1806 het continentale stelsel afkondigde, werden alle handelsbetrekkingen met Engeland onderbroken en aan de invoer van camelia's kwam een einde. De vraag naar deze zeldzame plant werd toen echter groter en in sommige middens werd het een ware rage om enkele exemplaren te bezitten die via smokkelhandel de blokkade hadden doorbroken.

In 1808 liet Napoleon oogluikend toe om de blokkade op te heffen voor twee klippers. De Gentenaar Charles De Bast die op dat ogenblik in Londen verbleef, liet een twintigtal camelia's inschepen voor zijn echtgenote mevrouw De Bast-De Herdt. Nadien werden een aantal van deze camelia's aan keizerin Joséphine de Beauharnais geschonken. Ze kwamen terecht in haar befaamde tuin in Malmaison nabij Parijs.

Andere planten werden verkregen via smokkelhandel. In het Gentse was er een grote belangstelling om de planten te vermeerderen en te kweken. Door het op punt stellen van nieuwe methoden van enten kon dit vrij snel gebeuren. Weldra werd de

cratische roos. De eerste industriële plant van Gent
van 8 maart tot 11 mei 2008

Camellia herontdekt!

cameliacultuur de basis van de Gentse horticultuur in de eerste helft van de 19de eeuw. Wanneer de cameliakenner Lorenzo Berlèse in 1834 een reis doorheen België ondernam, vond hij 206 serres in de Gentse binnenstad met vele honderden camelia's in alle mogelijke variëteiten.

Weldra was er internationale belangstelling voor de Gentse camelia's. Buitenlanders kwamen hier voor vele duizenden franken planten kopen. In 1836 vertrok langs het kanaal van Gent - Terneuzen een schip naar Odessa in Rusland, geladen met 6000 camelia's.

Ondertussen bleven de Gentse kwekers zich in Engeland bevoorraden met nieuwe variëteiten. Zo kocht in 1836 Louis Verschaffelt een moederplant aan van de *Camellia* 'Queen Victoria' bij Prestley te Bromley in Londen voor enkele duizenden franken. Korte tijd later kon hij de plant commercialiseren en er vele tienduizenden franken aan verdienen.

Tijdens de internationale tentoonstellingen van de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Plantkunde (de Gentse Floraliën) vond men de camelia's ten overvloede weer.

Rond de camelia was werkelijk een echte 'cameliamanie' ontstaan. In Gent en in België werden door de siertelers uit ons land heel wat eigen cultivars gekweekt. De meest bekende kwekers waren Joseph Baumann, Victor De Bisschop, André Donckelaar,

Hyacinthe Haquin, Lambert Jacob-Makoy, Jean Linden, M. Moens, Jean Parmentier, Henry-Frederick Sander, Frans Van Cassel, Jan Van Geert, François en Philippe Vandermaelen, Louis Van Houtte, Jacques Van Eeckhaute, de familie Verschaffelt. Deze laatste publiceerde tussen 1848 en 1860 het tijdschrift '*Nouvelle Iconographie des camellias*', waarin in het totaal 623 litho's werden opgenomen.

Recent onderzocht enthousiast liefhebber Luc Dhaeze-Van Ryssel de camelia's die in België werden gekweekt of door Belgische siertelers op de markt werden gebracht. Hij kon zo wat 130 'Belgische' variëteiten identificeren. Het ligt in zijn bedoeling deze ook op te sporen, in bloei te brengen en ze verder te bestuderen. ■

In samenwerking met het Provinciaal domein Het Leen wordt een wandelroute uitgestippeld langs de camelia's in het arboretum tijdens de duur van de tentoonstelling.

Provinciaal domein Het Leen, Gentssteenweg 80, 9900 Eeklo, 09-376 74 77.

Alle dagen open van 9 tot 16.30 uur, gratis toegang.